

Ofiara w liturgii.

Między biblijnym fundamentem a zsekularyzowaną religijnością

(Symposium AKL, Trier 14–18 wrzesień 1998)

W dniach 14–18 września w Katolickiej Akademii w Trewirze odbyło się sympozjum naukowe grupy roboczej katolickich wykładowców liturgiki krajów języka niemieckiego (AKL). Tematem spotkania był problem rozumienia ofiary w liturgii.

Spotkanie rozpoczął ustępujący ze stanowiska przewodniczącego AKL prof. dr Klemens Richter z Münster, który zaprezentował problematykę sympozjum i wprowadził w pełnienie funkcji nowego przewodniczącego, którym został prof. dr Albert Gerhards z Bonn. Pierwszy referat wygłosił prof. dr Hans-Joachim Höhn z Köln na temat *Ofiara między mitem a nowoczesnością*. W swojej wypowiedzi poszukiwał socjologiczno-religijnych aspektów tego zagadnienia. Po referacie ukonstytuowano spośród uczestników cztery kręgi dyskusyjne, w których próbowano znaleźć odpowiedź na postawione przez referenta pytania. Następnie kierujący grupami relacjonowali na forum ogólnym wyniki dyskusji w grupach. Drugi referat poświęcony był *Dziękczynieniu i chwale jako podstawowym formom ofiary w starożytności Izraela*. Temat przedstawił prof. dr Bernd Janowski z Tübingen. W trzecim referacie prof. dr Gabriela Winkler z Tübingen badała *Obecność rzymskiej idei ofiary w anamniezie wschodnich anafor*. Uzasadniała w swoim przedłożeniu na podstawie analizy lingwistycznej starożytnych anafor wschodnich, że rzymska część anafory mówiąca o złożeniu ofiary nie jest w nich obecna. Składanie ofiary zawsze było związane z kapłaństwem, a ponieważ w tych anaforach brak terminu „ofiara”, nie można też mówić, że przewodniczący liturgii składa ofiarę, że jest ofiarnikiem. W następnym referacie prof. dr Reinhard Messner (Innsbruck) zajmował się różnymi *Koncepcjami Ofiary Mszy św. w świetle znaczenia i interpretacji pośrednictwa w rzymskim kłonoie mszalnym*. Pierwszy dzień obrad zakończyło wystąpienie prof. dra Balhasara Fischera z Trier, który przypomniał *Powstawanie grupy roboczej wykładowców liturgiki (AKL)*, które miało miejsce przed 50 laty.

W środę 16 września obrady toczyły się tylko w godzinach przedpołudniowych, gdyż po południu zaplanowano zwiedzanie obiektów kościelnych Trier. Przewidziano więc tylko jeden referat i pracę w grupach. Z referatem wystąpił prof. dr Helmut Merklein (Bonn), który zaprezentował *Ofiarniczy aspekt pokuty i pojednania w ewangeliach synoptycznych oraz w listach św. Pawła*. Następnie uczestnicy podzielili się na grupy. Ramowy temat prac w grupach określono jako *Obecność kategorii ofiary w liturgii i pobożności*. Wprowadzenia do pracy w grupach dokonał prof. dr Albert Gerhards (Bonn). Ustalono 6 grup tematycznych, które podjęły pracę wokół określonych następująco zagadnień: *Stale wymiary religijno-historyczne kategorii ofiary; Ofiarnicze wypowiedzi w liturgii święceń; Ofiara w hymnach i pieśniach; Ofiara w pobożności ludowej; Przedstawienia ofiary w sztuce; Ołtarz jako miejsce składania ofiary*.

Trzeci dzień obrad rozpoczął się wykładem na temat: *Motyw ofiary w liturgicznej tradycji Kościołów reformowanych*, który wygłosił prof. dr Frieder Schulz z Heidelbergu. Następny referat przedstawił prof. dr Josef Wohlmuth z Bonn, który zajął się *Problemem pomijania i powrotu trudnego pojęcia „ofiara”*. Ukazał najpierw współczesną krytykę pojęcia „ofiara”, następnie biblijne i współczesne rozumienie tego terminu, aby zakończyć przedstawieniem zarysu teologicznej odpowiedzialności stosowania tego pojęcia. Po referacie miała miejsce dyskusja plenarna na temat *Ustalenia miejsca pojęcia „ofiara” w świadomości współczesnego człowieka*. Dyskusję prowadzili prof. Hans-Joachim Höhn i prof. Albert Gerhards. Po obiedzie zaplanowano zwiedzanie Krajowego Muzeum Nadrenii i Palatynatu pod kątem *Antycznych przedstawień ofiary*. Na godziny popołudniowe zaplanowano prezentację 8 komunikatów w ramach forum złożonego z czterech grup słuchaczy. Uczestnicy mogli dowolnie zgłosić swój udział w wysłuchaniu dwóch komunikatów w każdej grupie. Tematyka wystąpień przedstawiała się następująco: I — *Od eklezjalnego przedstawienia symboliki ofiary do konsekracyjnej aktualizacji ofiary. Rozwój pojęcia ofiary od bizantyjskiej anafory Bazylego do anafory Chryzostoma* (prof. dr Hans-Joachim Schulz); II — *Wypowiedzi dotyczące ofiary w katolickich napomnieniach komunijnych XVI wieku* (dr Friedrich Lurz); III — *Możliwości i szanse wykorzystania internetu dla badań naukowych liturgiki* (lic. teol. Klaus Peter Dannecker); IV — *Organizacja przekazu naukowej bibliografii liturgicznej przez internet. Centralny bank danych i zdecentralizowany dostęp* (dipl. theol. Andreas Schwenzer); V — *Ofiarniczy charakter Eucharystii ujęty na płaszczyźnie wzajemnych napięć *lex orandi – lex credendi – lex agendi** (dr Martin Stuflesser); VI — *Znaczenie ofiary w podręczniku katolickiej liturgiki Valentina Thalhofera 1825–1891* (dipl. theol. Reinhold Malcherek); VII — *Jezus Chrystus jest między nami. Rozumienie teologii misteryjnej* (prof. dr Karl Schlemmer); VIII — *1 Kor 5,7 kluczem paschalnej teologii Orygenesusa. Wątpliwości związane z rozumieniem Paschy Żydów, Ofiary Chrystusa i Paschy chrześcijan* (mgr Harald Buchinger).

W ostatnim dniu obrad w godzinach przedpołudniowych zaplanowano spotkanie w pięciu kręgach roboczych pod ramowym tematem *Mszał w krytyce współczesnej teologii*. Wprowadzenie do prac w poszczególnych grupach dokonał prof. dr Albert Gerhards. Ukonstytuowane kręgi robocze zajęły się następującymi zagadnieniami: I — *Wypowiedzi dotyczące składania ofiary w modlitwach eucharystycznych rzymsko-katolickiej liturgii*; II — *Wypowiedzi dotyczące składania ofiary w Kościołach Wschodnich*; III — *Wypowiedzi dotyczące składania ofiary w Kościołach Reformowanych*; IV — *Kategoria ofiary w Ordo Missae*; V — *Kategoria ofiary w modlitwach na przygotowanie darów i modlitwach pokomunijnych*.

W dyskusjach często akcentowano negatywne skojarzenia współczesnego człowieka związane z użyciem terminu „ofiara”. Pojęcie to budzi przykre wspomnienia związane z doświadczeniami życiowymi, trudnymi sytuacjami, tragicznymi informacjami. Mówi się przecież o ofiarach wypadków, przemocy, nadużyć, niesprawie-

dliwości. Jak więc pozytywnie rozumieć to pojęcie używane w liturgii? Jak pogodzić pojęcie dobrego Ojca w Biblii z posłaniem swojego Syna na śmierć? Niektórzy, idąc dalej, twierdzili, że pojęcie ofiary w liturgii jest niezrozumiałe dla współczesnego człowieka, dlatego należy je usunąć, a wprowadzić inne, lepiej zrozumiałe i wywołujące pozytywne skojarzenia. Postulowano więc w nowym tłumaczeniu mszału usunięcie nawet I Modlitwy Eucharystycznej, bo nikt jej nie używa, a terminologia tam stosowana nie jest zrozumiała przez współczesnego człowieka. Były też głosy w obronie tradycji liturgicznej zawartej w tekstach mszalnych. Wskazano jednocześnie na zaniedbania katechezy i homilii, których zadaniem jest pomoc wiernym w rozumieniu tekstów liturgicznych. Przestrzegano także przed zbyt dużą progresywnością w tłumaczeniu tekstów liturgicznych, gdyż doprowadzi to do zdesakralizowania terminów i pojęć liturgicznych, a wcale nie wpłynie na większy i lepszy udział wiernych w liturgii. Następne zaś pokolenie chrześcijan zostałoby okaleczone brakiem wielkiego bogactwa tradycji liturgicznej.

W symposium uczestniczyli na prawach gości przedstawiciele wykładowców liturgiki z innych krajów: Francji, Czech, Słowacji i Polski.

Ks. Rudolf Pierskała